

شماره گزارش: ۲۳۸

ردیف: ۱۱

جمهوری اسلامی ایران
مجلس شورای اسلامی

دوره دهم - سال سوم

تاریخ چاپ: ۱۳۹۷/۹/۲۸

**گزارش کمیسیون کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط زیست
در خصوص «عدم اجرای قانون تضمین خرید
محصولات اساسی کشاورزی»**

ماده (۲۳۴) آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی

معاونت نظارت

اداره کل امور کارشناسی نظارت

بسمه تعالی

شماره ۷۴۶۹۸

تاریخ ۱۳۹۷/۹/۷

هیأت رئیسه محترم مجلس شورای اسلامی

با سلام و تحیت

بازگشت به نامه شماره ۴/۶۷۴۱۶ مورخ ۱۳۹۷/۸/۱۴، به پیوست
گزارش این کمیسیون مبنی بر اعمال ماده (۲۳۴) آئین نامه داخلی مجلس
شورای اسلامی در موضوع «عدم اجرای قانون تضمین خرید محصولات
اساسی کشاورزی» ارسال می گردد.

خواهشمند است با توجه به اهمیت موضوع دستور فرمایید گزارش
مذکور با قید فوریت در صحن علنی مجلس قرائت و اقدام قانونی لازم
به عمل آید.

احمدعلی کیخا

رئیس کمیسیون کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط زیست

گزارش موضوع ماده (۲۳۴) کمیسیون کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط زیست در خصوص عدم اجرای قانون تضمین خرید محصولات اساسی کشاورزی

قانون تضمین خرید محصولات اساسی کشاورزی در سال ۱۳۶۸ تصویب و در سال‌های ۱۳۷۲، ۱۳۸۳ اصلاحیه‌هایی در آن صورت گرفت و مقرر شد که محصولات اساسی کشاورزی موضوع این قانون در هر سال زراعی، به گونه‌ای تعیین شود که میزان افزایش آن هیچ‌گاه از نرخ تورم اعلام شده از سوی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در همان سال کمتر نباشد. مهمترین وظایف دولت در اجرای احکام قانونی مرتبط با خرید تضمین محصولات اساسی کشاورزی عبارتند از:

اول: قیمت تضمینی باید قبل از شروع فصل کشت محصولات پاییزه (آخر شهریورماه) رسماً اعلام شود.

دوم: حداقل افزایش قیمت باید معادل نرخ تورم سالیانه اعلامی بانک مرکزی باشد.

سوم: در تبصره «۳» قانون خرید تضمینی محصولات اساسی کشاورزی و بند «ب» ماده «۳۱» قانون برنامه ششم توسعه، پرداخت دیرکرد در صورت تأخیر در پرداخت بیش از یک ماه، مقرر شده است.

هدف از خرید تضمینی گندم از سوی دولت در کشور، بیش از آن که اعلام قیمت حداقلی و حمایت از تولید این محصول باشد؛ بواسطه جایگاه آن در امنیت غذایی کشور (مهمترین کالای راهبردی) می‌باشد. گندم مهم‌ترین محصول خریداری شده در اجرای قانون مذکور می‌باشد و همواره حدود ۹۰ درصد و یا بیشتر (در سه سال اخیر حدود ۹۵ درصد) از خرید مقرر در این قانون را شامل می‌شده و بررسی اجرای قانون در خصوص گندم می‌تواند بیانگر اجرای این قانون محسوب شود.

زمان اعلام قیمت تضمینی اهمیتی پایین‌تر از میزان قیمت ندارد، چرا که بر اساس آن کشاورزان برای میزان کشت تصمیم‌گیری می‌کنند. در چند سال اخیر متأسفانه از این قانون تخطی شده و قیمت‌های تضمینی خارج از موعد قانونی اعلام شده است.

میزان تأخیر اعلام قیمت تضمینی بعد از مهلت تعیین شده در قانون

ردیف	سال زراعی	زمان اعلام نرخ تضمینی*	تعداد روز تأخیر
۱	۱۳۹۳-۱۳۹۴	۱۳۹۳/۷/۷	۷
۲	۱۳۹۴-۱۳۹۵	۱۳۹۴/۸/۱۱	۴۱
۳	۱۳۹۵-۱۳۹۶	۱۳۹۵/۱۲/۱	۱۵۰
۴	۱۳۹۶-۱۳۹۷	۱۳۹۷/۲/۲	۲۱۲
۵	۱۳۹۷-۱۳۹۸	۱۳۹۷/۸/۳۰	۶۰

مأخذ: قانون خرید تضمینی محصولات اساسی کشاورزی و ابلاغیه‌های دولت

*در اغلب سال‌های مذکور وزارت جهاد کشاورزی در مرداد ماه نرخ پیشنهادی خود را (به عنوان نمونه برای سال زراعی ۱۳۹۷-۱۳۹۶ در تاریخ ۱۳۹۶/۵/۳ و برای سال زراعی ۱۳۹۸-۱۳۹۷ در ۱۳۹۷/۵/۱۷) اعلام کرده است. بنابراین زمان اعلام قیمت از سوی دولت، تخطی آشکار در اجرای قانون را نشان می‌دهد.

محاسبه حداقل قیمت قانونی تضمینی گندم از سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۸

سال زراعی	نرخ تضمینی مصوب گندم معمولی (ریال)	نرخ تورم*	حداقل نرخ قانونی (ریال)
۱۳۸۳-۱۳۸۴	۱۸۷۰	۱۰.۴	-
۱۳۸۴-۱۳۸۵	۲۰۵۰	۱۱.۹	۲۰۶۴
۱۳۸۵-۱۳۸۶	۲۰۵۰	۱۸.۴	۲۳۱۰
۱۳۸۶-۱۳۸۷	۲۲۵۰	۲۵.۴	۲۷۳۵
۱۳۸۷-۱۳۸۸	۳۰۵۰	۱۰.۸	۳۴۳۰
۱۳۸۸-۱۳۸۹	۳۳۰۰	۱۲.۴	۳۸۰۰
۱۳۸۹-۱۳۹۰	۳۶۰۰	۲۱.۵	۴۲۷۲
۱۳۹۰-۱۳۹۱	۴۲۰۰	۳۱.۵	۵۱۹۰
۱۳۹۱-۱۳۹۲	۸۰۰۰	۳۴.۷	۶۸۲۵
۱۳۹۲-۱۳۹۳	۱۰۵۰۰	۱۵.۶	۹۱۹۳
۱۳۹۳-۱۳۹۴	۱۱۵۰۰	۱۱.۹	۱۰۶۲۷

سال زراعی	نرخ تضمینی مصوب گندم معمولی (ریال)	نرخ تورم* نرخ تورم*	حداقل نرخ قانونی (ریال)
۱۳۹۵-۱۳۹۴	۱۲۷۰۵	۹	۱۱۸۹۲
۱۳۹۶-۱۳۹۵	۱۳۰۰۰	۹.۶	۱۲۹۶۲
۱۳۹۷-۱۳۹۶	۱۳۰۰۰	۳۶.۵	۱۴۲۰۷
۱۳۹۸-۱۳۹۷	۱۶۰۰۰		۱۹۳۹۲

*ماخذ: وزارت جهاد کشاورزی و بانک مرکزی

* نرخ تورم بر اساس آمار رسمی بانک مرکزی است - نرخ تورم سال ۱۳۹۷ نیز بر اساس نرخ تورم اعلامی بانک مرکزی می‌باشد- نرخ تورم تا پایان شهریورماه سال ۱۳۹۷ آورده شده است.

شایان ذکر است که هزینه‌های تولید کشاورزان افزایش قابل ملاحظه داشته و به‌عنوان نمونه، قیمت انواع سموم تا ۱۰۰ درصد، قیمت تراکتور و کمباین مطابق قیمت‌گذاری رسمی سازمان حمایت از تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان به ترتیب ۳۰ میلیون تومان و ۴۰ میلیون تومان افزایش یافته است. هزینه‌های کاشت تا ۵۰ درصد و هزینه‌های حمل و نقل نیز تا دو برابر افزایش داشته و در مجموع بانک مرکزی شاخص تورم تولیدکننده را برای بخش کشاورزی در شهریورماه امسال، ۳۷ درصد اعلام کرده است.

بر اساس قانون، حداقل افزایش نرخ تضمینی گندم در هر سال باید برابر با نرخ تورم سالانه اعلامی توسط بانک مرکزی باشد؛ فاصله ایجاد شده بین حداقل نرخ قانونی و نرخ تضمینی مصوب، تا سال زراعی ۱۳۹۲-۱۳۹۱ جبران شد و تا سال زراعی ۱۳۹۶-۱۳۹۵ نرخ مصوب بالاتر از حداقل نرخ مقرر در قانون بود و به تدریج افزایش قابل ملاحظه سال زراعی ۱۳۹۲-۱۳۹۱ کمرنگ شد. برای سال زراعی ۱۳۹۷-۱۳۹۶ با ثابت ماندن قیمت تضمینی (در دو سال اخیر) در عمل دریافت مالیات پنهان از تولیدکنندگان گندم مشاهده می‌شود. قیمت اعلامی سال زراعی ۱۳۹۸-۱۳۹۷ بیانگر اخذ مالیات پنهان حداقل ۳۳۹۲ ریالی به ازای هر کیلو گندم کشاورزان خواهد بود.

اگر بازه بلند مدت را در نظر بگیریم و دولت موظف به اعمال افزایش سالانه نرخ تورم بوده باشد؛ آنگاه در سال زراعی ۱۳۹۷-۱۳۹۶ بواسطه دو سال ثبات قیمت گندم، قیمت اعلامی حدود ۲۵ درصد از حداقل قیمت قانونی برای گندم پایین‌تر بوده است. بر اساس همین محاسبات، در سال زراعی ۱۳۹۷-۱۳۹۶ به‌ازای هر کیلوگرم گندم، ۳۲۲۶ ریال کمتر از حداقل قیمت قانونی پرداخت شده است که با لحاظ کل خرید ۹.۵ میلیون تنی از کشاورزان، حدود ۳۰.۶ هزار میلیارد ریال از حداقل حق قانونی کشاورزان به آن‌ها کمتر پرداخت شده است و به‌عبارتی ۲۵ درصد قیمت گندم، از کشاورزان گندم کار مالیات پنهان دریافت شده است.

قیمت جهانی گندم مشابه گندم ایران (از نظر میزان پروتئین)، هر تن ۲۸۵-۲۷۵ دلار در بورس شیکاگو است که با ارزش نیمایی حدود ۱۰ هزار تومانی (نرخ حداقل ۷۸۰۰ تومانی و حداکثر ۱۳۰۰۰ تومانی)، حدود ۲۹۰۰-۲۷۰۰ تومان برای هر کیلو برآورد می‌شود. قیمت گندم با نرخ دلار ۷۵۰۰ تومانی در عراق (برای گندم درجه یک) ۳۵۴۰ تومان، در ترکیه ۲۰۲۵ تومان، در پاکستان ۲۳۲۵ تومان و در افغانستان ۲۴۷۵ تومان برآورد می‌شود. این قیمت‌ها بدون در نظر گرفتن سایر حمایت‌ها (مانند حمایت تعرفه‌ای و...) از تولید گندم در این کشورها است. در گذشته نیز همواره قیمت جو حدود ۳۰-۲۰ درصد ارزان‌تر از گندم بوده است؛ ولی هم‌اکنون قیمت جو حدود ۱۵۰۰ تومان است.

در این شرایط قیمت‌گذاری گندم ۱۶۰۰ تومانی، در عمل تغییر الگوی کشت و کشت محصولات غیرراهبردی و اغلب با مصرف زیاد آب در میان‌مدت و مشکلات بازار و قیمت این کالاها در سال‌های آینده و همچنین قاچاق گندم به کشورهای همسایه (به‌ویژه در مناطق مرزی) را در پی خواهد داشت.

شایان ذکر است که وابستگی کشور به گندم وارداتی به‌جای تولید داخل، صرف‌نظر از خطرات امنیتی و به‌ویژه امنیت غذایی کشور، نیازمند حدود ۳ میلیارد دلار ارز است که در شرایط تحریم و مشکلات ارزی، جای تامل دارد. نکته مهم این که بر اساس ماده «۳۳» قانون افزایش بهره‌وری بخش

کشاورزی و منابع طبیعی، باید هر ساله شرایط تولید و بازار، در اجرای قانون تضمین خرید محصولات اساسی کشاورزی لحاظ شود؛ اما قیمت اعلامی نه تنها به این موضوع بی توجه بوده، بلکه حداقل‌های قانون را نیز رعایت نکرده است.

علیرغم الزام تبصره (۳) قانون تضمین خرید محصولات اساسی کشاورزی مصوب ۱۳۸۴، وجود حکم قانونی بند «ب» ماده «۳۱» برنامه ششم توسعه مبنی بر این که «ضرر و زیان ناشی از دیرکرد پرداخت بیش از یک ماه موضوع این قانون را از محل منابع مالی خود تأمین و به‌ازای هر ماه تأخیر در پرداخت، علاوه بر اصل قیمت محصولات خریداری شده، افزایشی متناسب با کارمزد سپرده‌های میان‌مدت که در ابتدای هر سال توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تعیین می‌شود، به صورت روزشمار پرداخت نماید.» در دو سال زراعی گذشته، پرداختی مطابق این احکام قانونی و به‌عنوان جبران خسارت ناشی از تاخیر در نظام بانکی به کشاورزان انجام نشده و در لویح بودجه پیشنهادی دولت نیز ردیف و مبلغی برای اجرای این حکم قانونی پیشنهاد نشده است.

درخصوص زمان اعلام قیمت خرید تضمینی؛ وزارت جهاد کشاورزی قصور یک تا چند هفته‌ای داشته است. اما تخلف شورای اقتصاد

به‌ویژه ریاست سازمان برنامه و بودجه به عنوان دبیر شورای اقتصاد در اعلام با تاخیر قیمت تضمینی محصولات زراعی محرز است.

در خصوص قیمت خرید تضمینی اعلامی از سوی دولت، تخلف از قانون محرز است و تخلف اعضای شورای اقتصاد و به‌ویژه ریاست شورا و دبیر آن بواسطه جایگاه و امکان تاثیرگذاری، مشهود است.

در خصوص عدم پرداخت دیرکرد در صورت تاخیر در پرداخت بیش از یک ماه نیز تخلف سازمان برنامه و بودجه؛ به‌علت عدم رعایت این موضوع در لوایح بودجه سالیانه و به‌ویژه پس از تاکید آن در قانون برنامه ششم توسعه، محرز است.

شایان ذکر است که یارانه نان ارتباطی با تولید کنندگان گندم ندارد و یارانه به مصرف کنندگان است و ارزان خریدن گندم کشاورزان، مالیاتی است که خلاف قانون از آنان گرفته و صرف یارانه مصرف کنندگان می‌شود و عدم اجرای احکام قانونی مذکور، ضمن وارد کردن خسارت به تولیدکنندگان (کشاورزان)، ممکن است پایداری امنیت غذایی در شرایط حساس کنونی را نیز با خطر مواجه کند.

احمدعلی کیخا

رئیس کمیسیون کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط‌زیست